

Didaktické zásady

Vědeckost

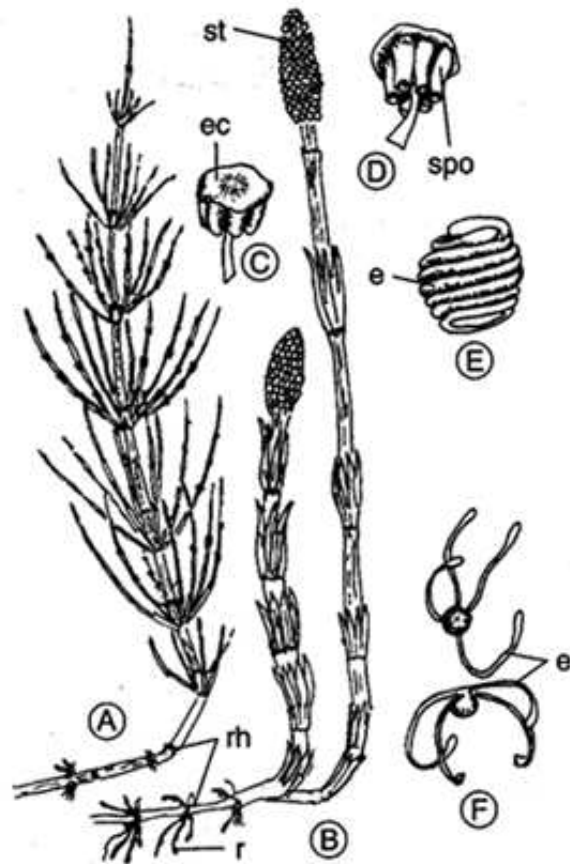
vyžaduje, aby s žáky byl vyvozován vědecky správný výklad učiva biologie na úrovni současné vědy a aby se při výuce využívaly vyučovací metody, které se blíží metodám vědeckým, tj. pozorování a pokus.

(Altmann 1975)

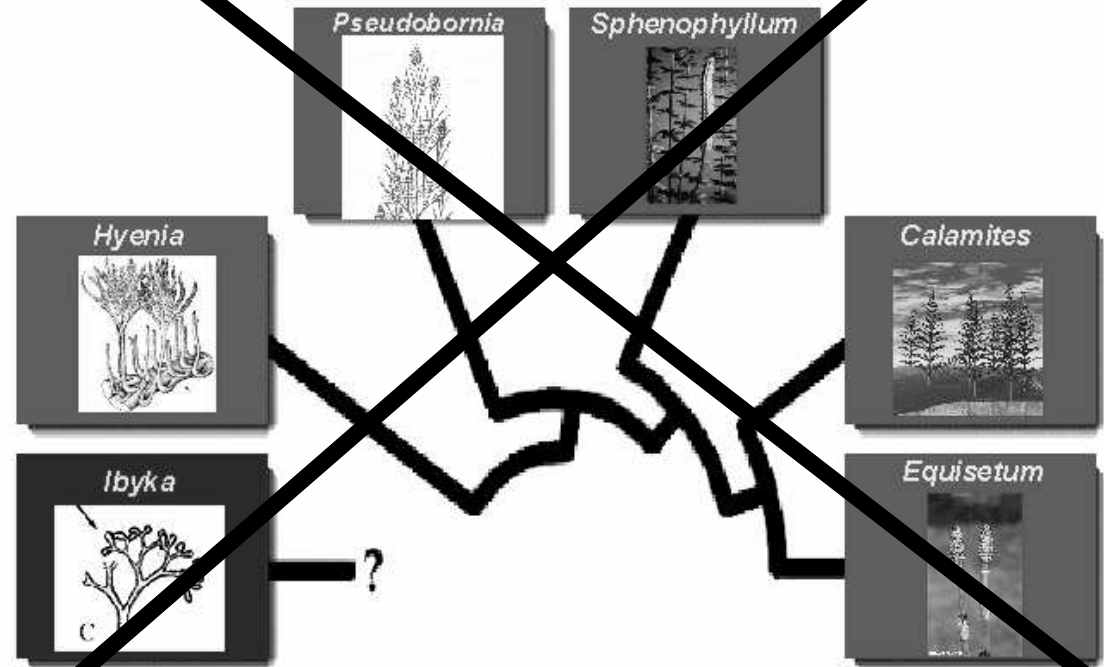

Učivo je zjednodušené a srozumitelné žákům určitého věku !!!

Př. zjednodušený botanický a zoologický systém

System přesliček vychází z následujícího schématu, zjednodušeného na základě rozboru morfologických znaků

Je nutno používat odbornou terminologii !!!

ZŠ – české odborné názvosloví (Kdy používat lidové názvy přírodnin?)

SŠ – vědecké názvy ve spojení s českým termínem popř. výkladem etymologie

synonyma: je možné je uvést, domluvit se však na používání jednoho termínu

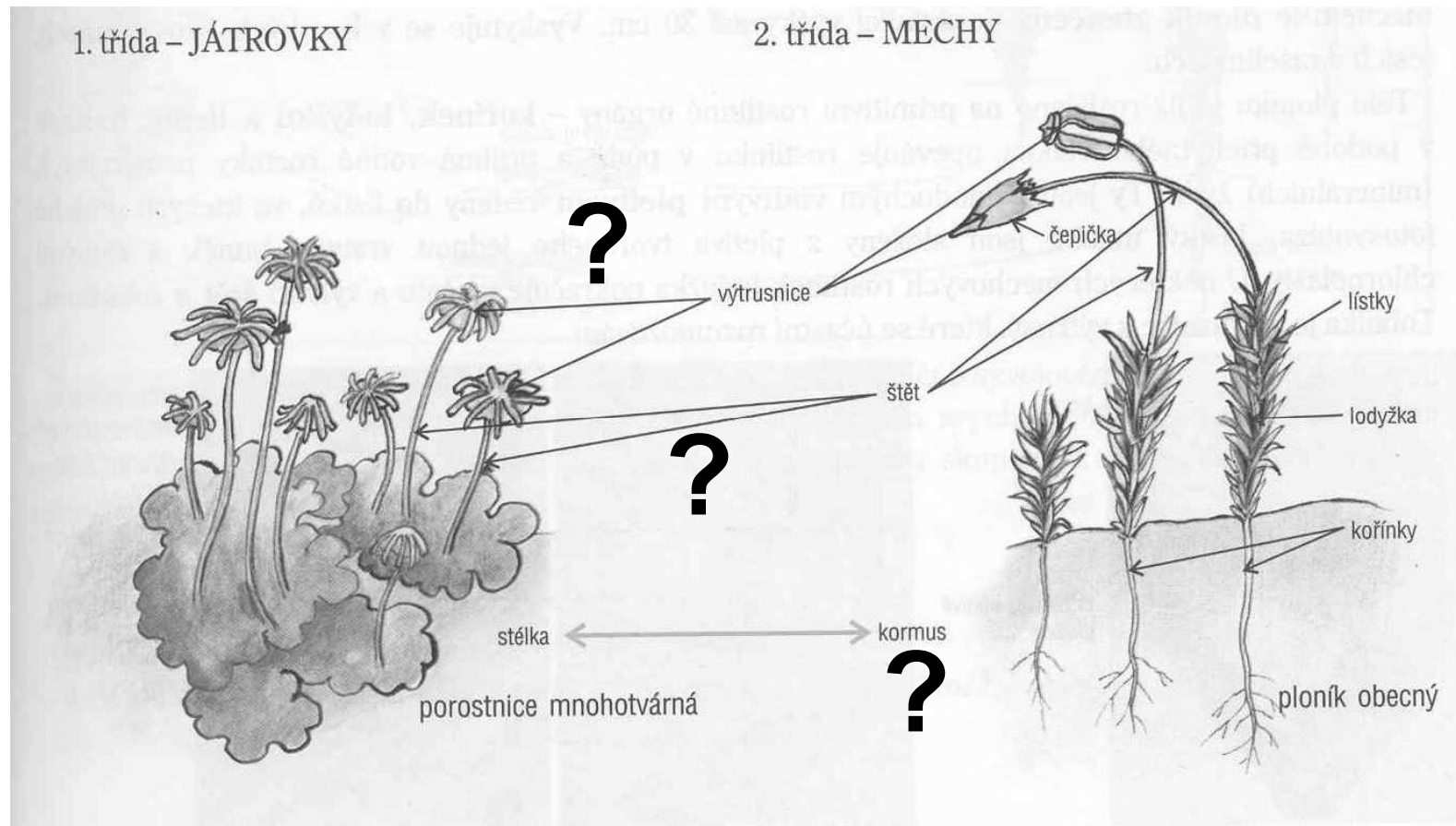
Př. miříkovité, okoličnaté, mrkvovité

homonyma: vždy je nutné upřesnit, co máte na mysli

Př. houby, *Porifera* x *Fungi*

Př. peristom, zubaté obústí tobolek mechů x ústní terč živočišných hub

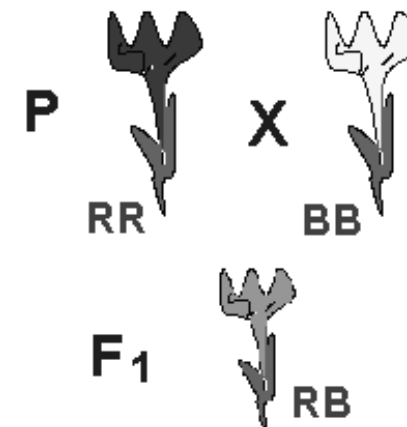
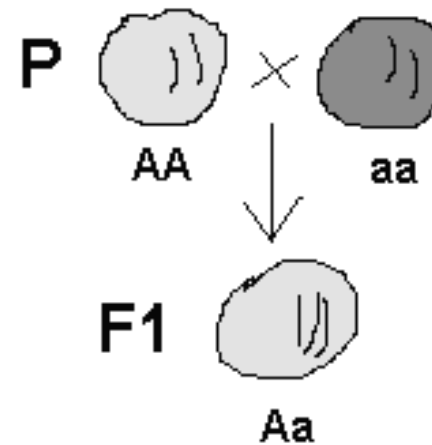
Zásadu vědeckosti musí splňovat mluvené slovo, psaný text i obrazový materiál !!!

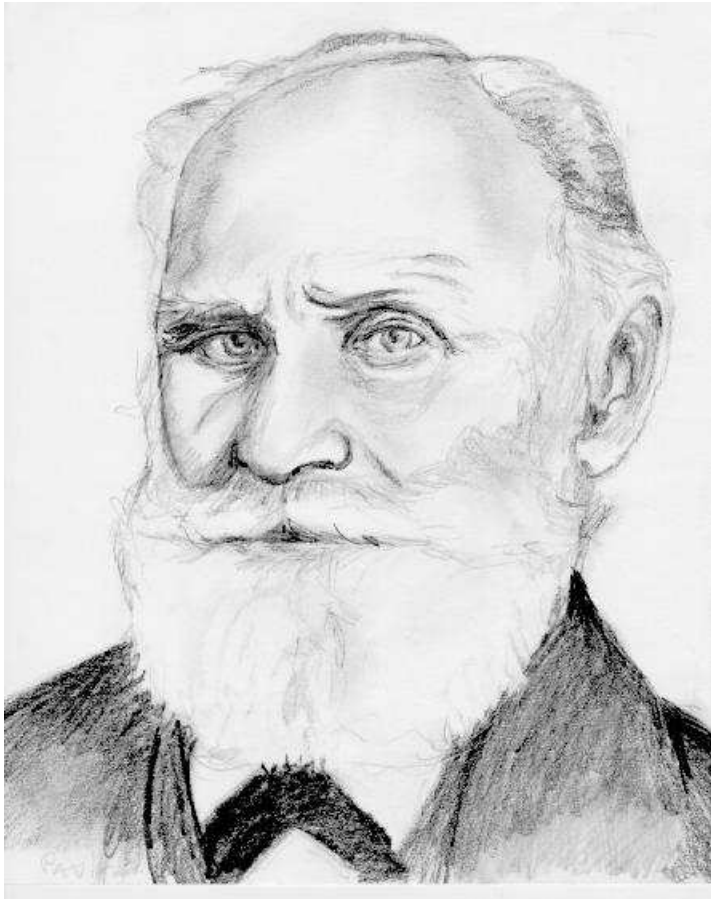
Obrázek z učebnice Jurčák, Froněk a kol. (1997): Přírodopis 7.

Výklad za použití historie vědeckých objevů!!!

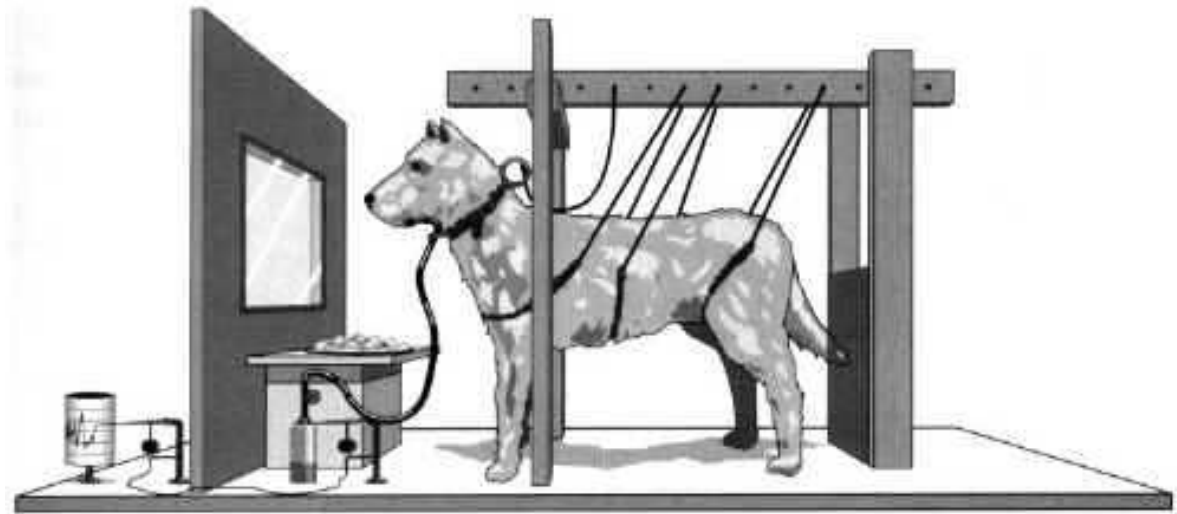
J.G. Mendel – pokusy a pozorování s křížením hrachu setého

Výklad za použití historie vědeckých objevů!!!

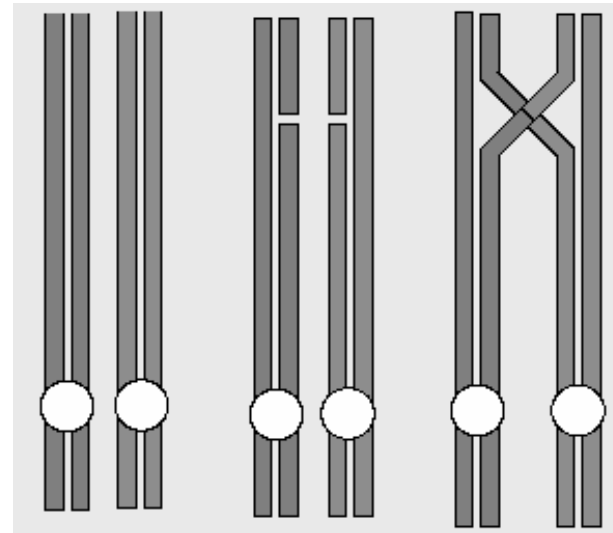
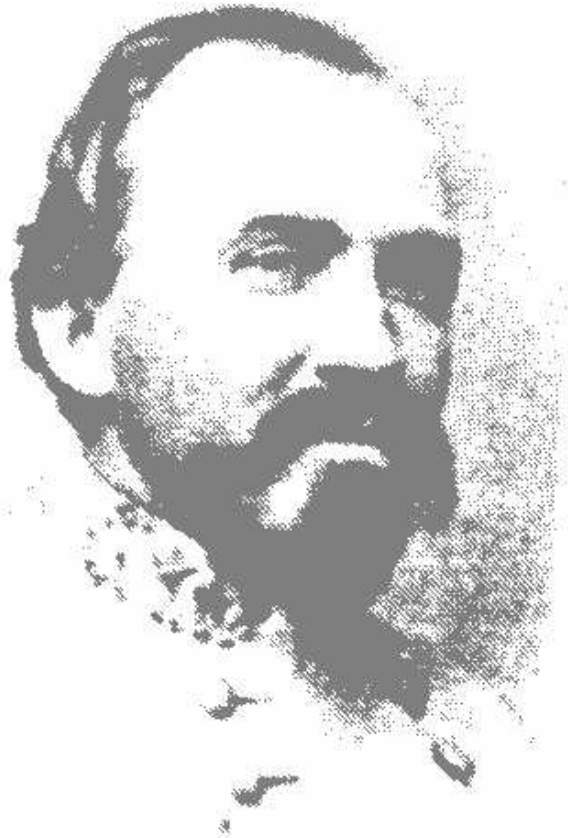
I. P. Pavlov - vyšší nervová činnost

Figure 3.1 Diagram of the Pavlovian salivary conditioning preparation. A cannula attached to the animal's salivary duct conducts drops of saliva to a data-recording device. (From "The Method of Pavlov in Animal Psychology," by R. M. Yerkes and S. Morgulis, *Psychological Bulletin*, 1909, 6, 257–273.)

Výklad za použití historie vědeckých objevů!!!

Thomas Hunt Morgan – pokusy s octomilkou vedly k vyslovení teorie o vazbě a výměně (crossing-over) genů (Cibis a kol. 1996)

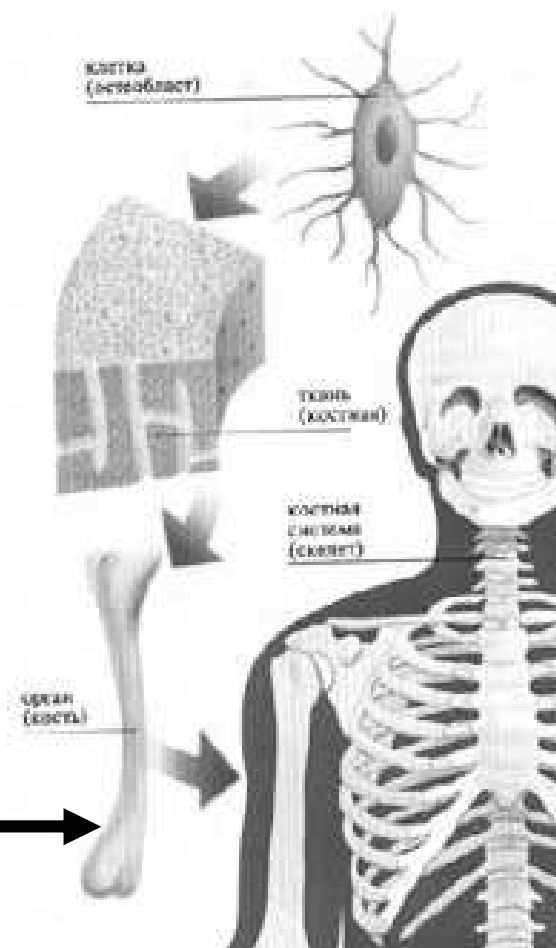
Soustavnost a postupnost

vyžaduje, aby se nové poznatky ve výuce opíraly o poznatky předcházející a byly vhodnou základnou pro poznatky následující.

(Altmann 1975)

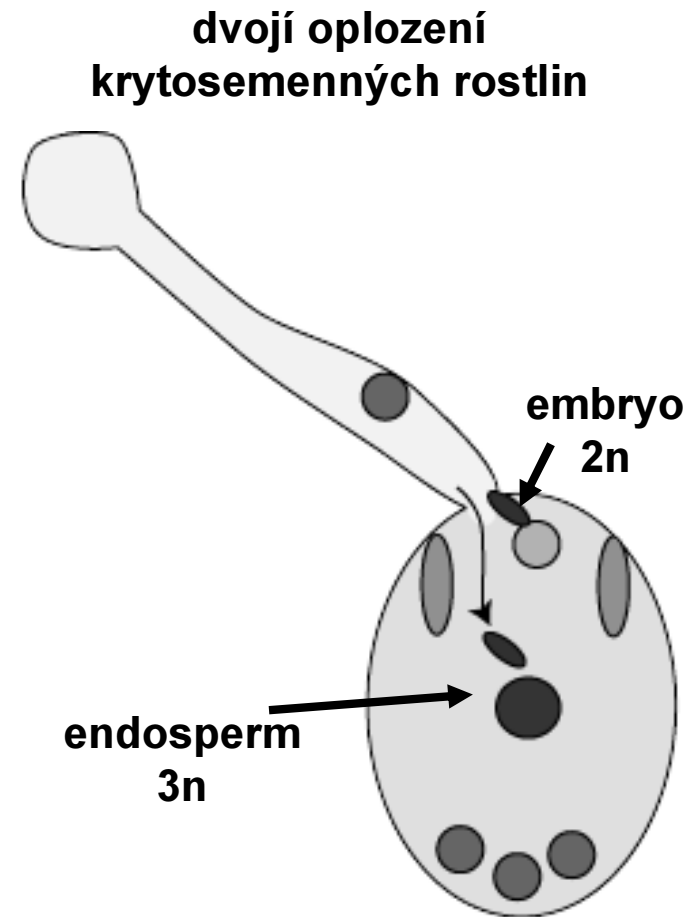
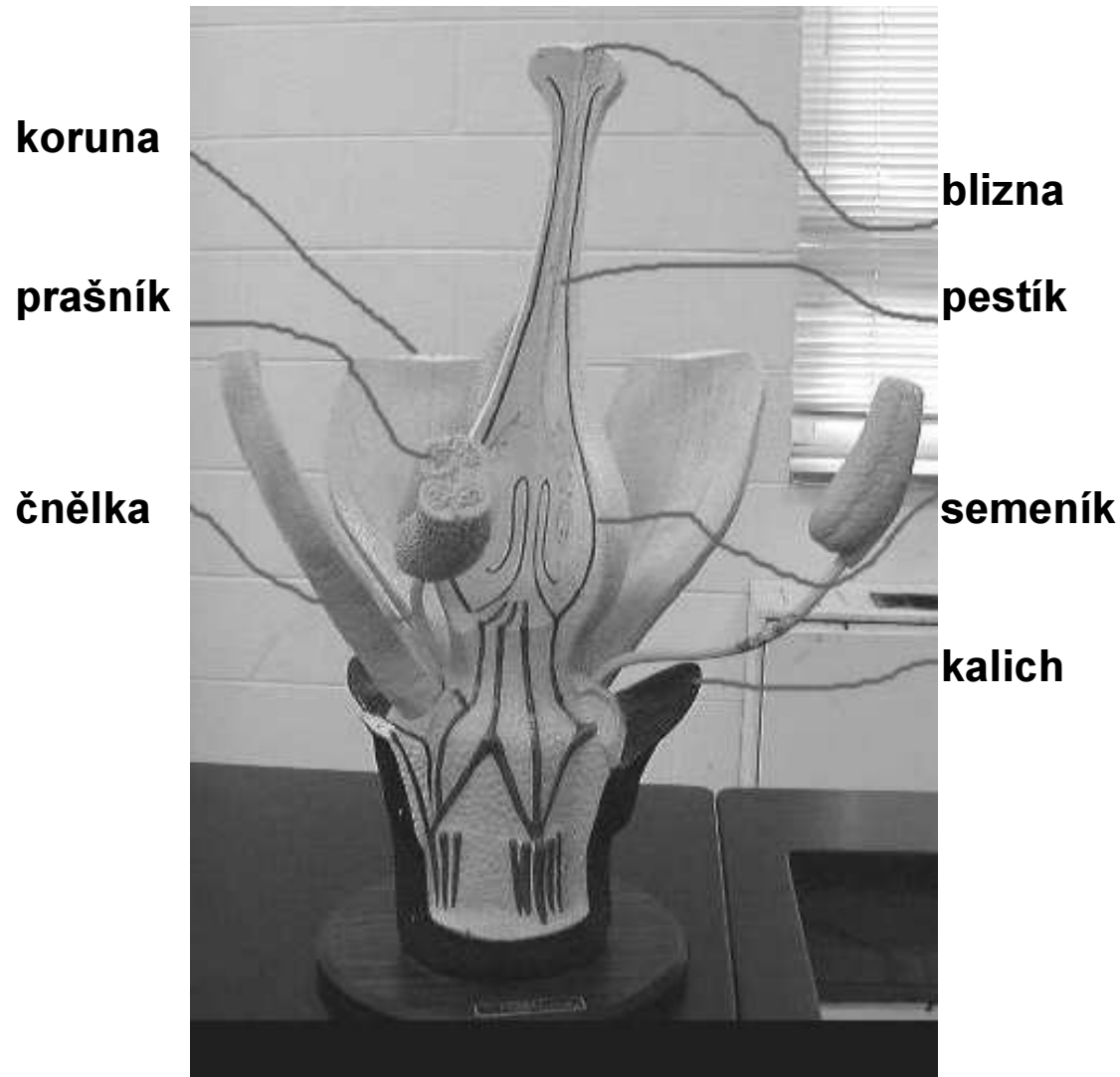
- rozdělení učiva v rámci studia (botanika, zoologie, biologie člověka, genetika, obecná biologie, ekologie, ale učivo o fotosyntéze – 4. ročník)
- rozdělení učiva v rámci jednotlivých tématických celků

Př. buňka – pletivo (tkáň) – orgán – (orgánová soustava) - organismus

Př. Princip pohlavního rozmnožování krytosemenných rostlin vysvětlujeme až poté, co žáci znají stavbu květu.

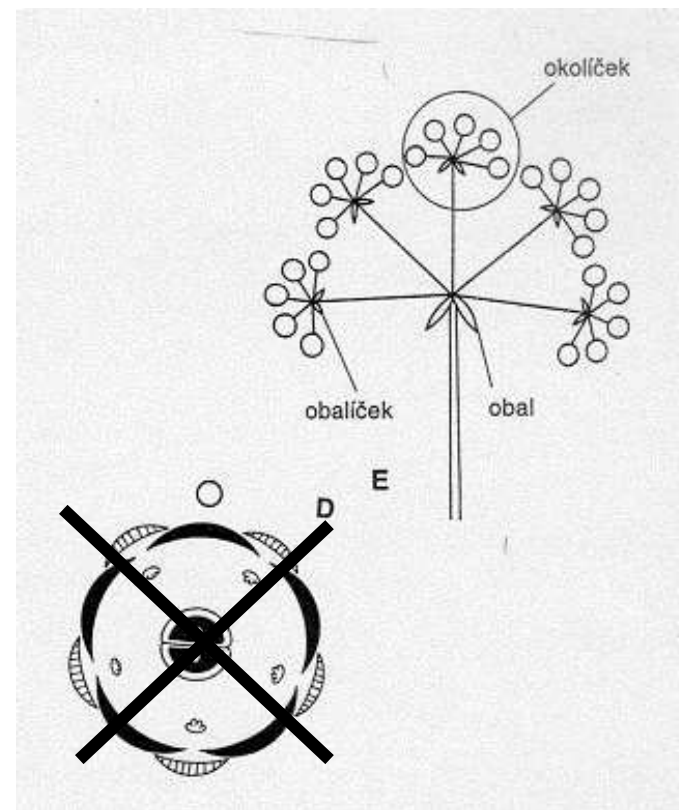
Názornost vyžaduje, aby žáci pomocí vhodných činností (práce s přírodninami) vytvářeli biologické představy a pojmy na základě smyslových vjemů, získaných pozorováním přírodnin.

(Altmann 1975)

Branislav Cigánik - bdelek, 2004, b_c@zoznam.sk

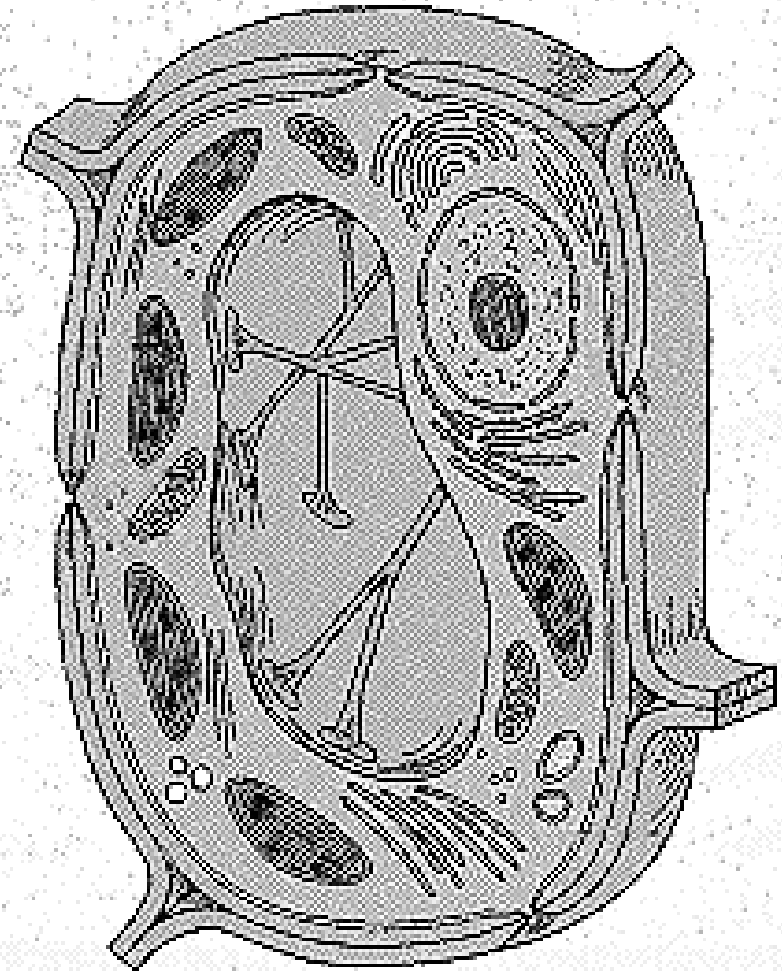
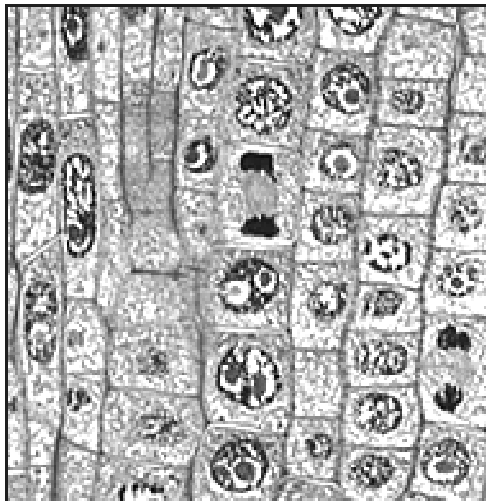
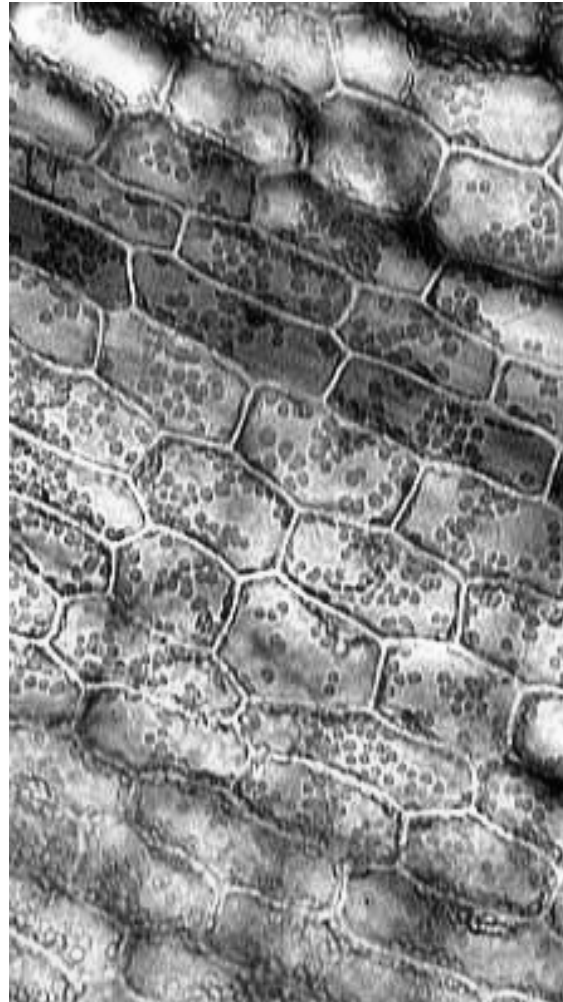
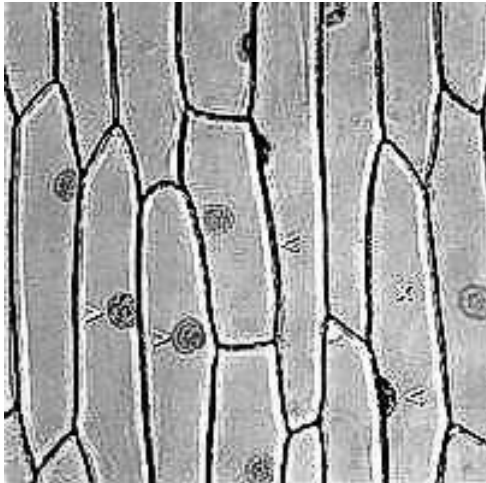
Srovnávej konkrétní přírodniny s částečně abstrahovanými obrázky a schémata!!!

obrázek z učebnice
Kubát a kol. (1998): Botanika

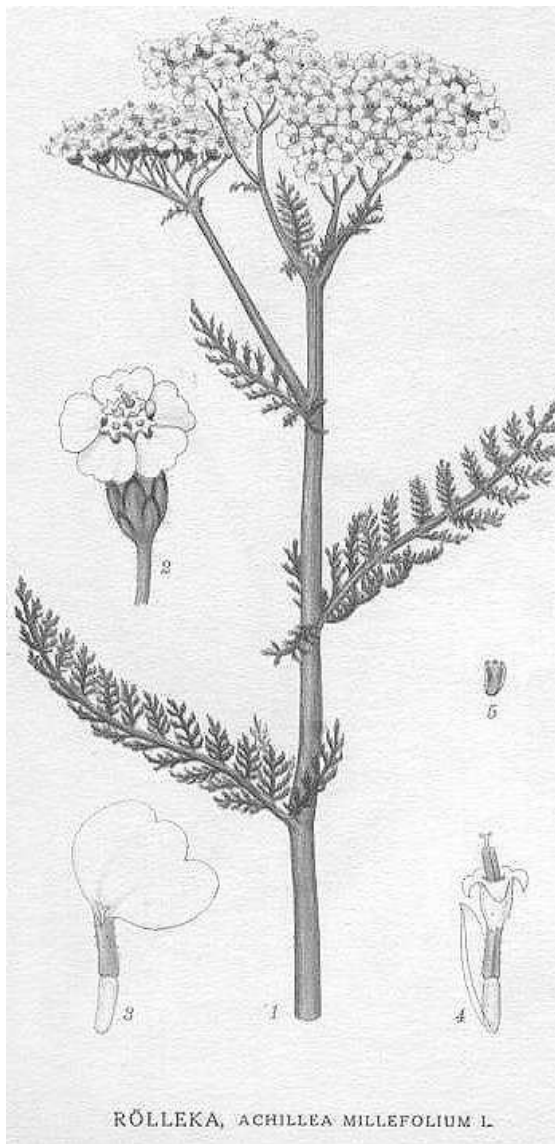
Srovnávej konkrétní přírodniny s částečně abstrahovanými obrázky a schémata!!!

Př. Rostlinná buňka

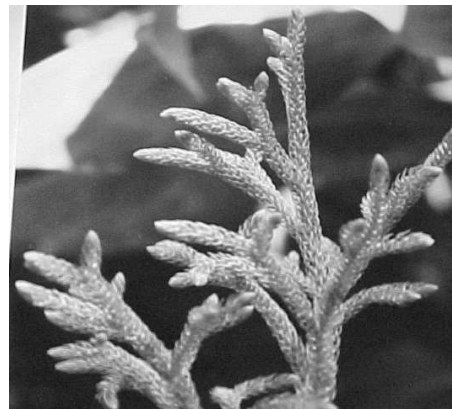

Využij tolik konkrétního materiálu, kolik je ho třeba ke zobecnění!!!

Př. Charakteristika čeledi hvězdnicovité

Při vyvozování nových pojmů výkladem je třeba se opřít o odpovídající konkrétní biologické představy!!!

Pokud to jde, dávej přednost živým přírodninám!!!

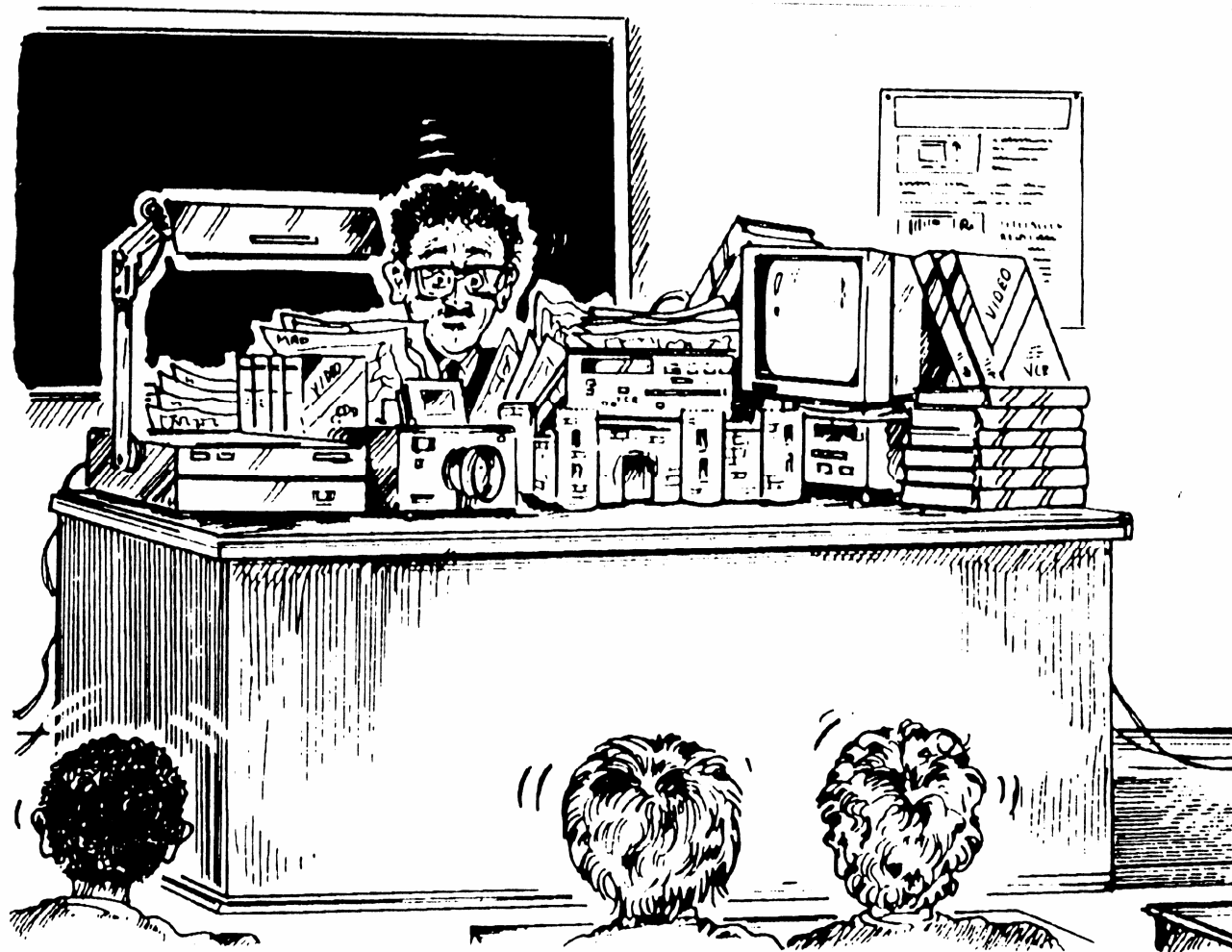
**Každé přírodniny měj dostatečné množství
(multiplikáty)!!!**

**Při demonstraci musí být studentům jasné co vidí, proč
to vidí a hlavně musí dobře vidět!!! (Nenechávejte pomůcky
kolovat!!!)**

**Prověřuj, zda studenti dovedou zobecněné poznatky
doložit konkrétním příkladem.**

K demonstraci použij vše, co se použít dá!!!

I při demonstraci názorných pomůcek platí: Všeho s mírou!!!

K dispozici je řada názorných pomůcek (ilustrace převzata z práce Kyriacou 1996)

Názorné pomůcky:

kresba na tabuli

folie (obrázky, schémata, diagramy, grafy)

televize, video, filmy

diapozitivy

nástěnné obrazy

modely

výukové programy

Firmy nabízející názorné pomůcky

Rezekvítek

SDRUŽENÍ PRO EKOLOGICKOU VÝCHOVU A OCHRANU PŘÍRODY

www.rezekvitek.cz

Úvod
O Rezekvítku
Aktuálně
Kalendář akcí
Ekokluby
Fotky

OBJEDNÁVKA PUBLIKACÍ A VIDEOKAZET REZEKVÍTKU:

Název publikace / videokazety:	Kusů	Kč za ks
☐ DESATERO DOMÁCI EKOLOGIE 2. rozšířené vydání	[ ]	65,-
☐ Z POHÁDKY DO ZAHRÁDKY	[ ]	25,-
☐ PROCHÁZKA BRNEM	[ ]	140,-
☐ MALÝ EKOLOGICKÝ A ENVIRONMENTÁLNÍ SLOVNÍČEK	[ ]	30,-
☐ KOUZLO ZAPOMENUTÉHO	[ ]	50,-
☐ JEDOVATÉ ROSTLINY KOLEM NÁS - KLÍČ	[ ]	40,-
☐ ŽIVOT A VÝVOJ V RYBNICE - didaktické puzzle	[ ]	150,-
☐ ŽIVOT A VÝVOJ V LESE - didaktické puzzle	[ ]	100,-
☐ KLÍČ SLADKOVOVNÍCH BEZOBRATLÝCH ŽIVOČICHŮ	[ ]	25,-
☐ KLÍČ PŮDNÍCH BEZOBRATLÝCH ŽIVOČICHŮ 2.vydání	[ ]	25,-
☐ OHROŽENÉ ROSTLINY MĚSTA BRNA I. díl	[ ]	45,-

Projekty a činnost

[Tvůrčí centrum](#)

[Obchůdek](#)

[Podpořte nás](#)

[Lidé Rezekvítku](#)

[Příhláška](#)

[Středisko EV Kránsensko](#)

[Vzkazovník](#)

[Výroční zpráva](#)

[Další odkazy](#)

Počet přístupů od 31.8.2004: 1415

Aktualizace: 04.03.2005
web-master

[Pro základní školy a ZVŠ](#)

[Pro střední školy a ZVŠ](#)

[Pro vysoké školy](#)

[Ostatní veřejnost](#)

UČEBNICE, ODBORNÁ LITERATURA A UČEBNÍ POMŮCKY

Mgr. Jitka Spiesová

[O naší firmě](#) [Seznam prodejen](#) [Jak nakupovat](#) [Top nabídka](#)
[Knižní novinky](#) [Obchodní podmínky](#) [Vyhledávání](#)

[Biologie](#)

[Český jazyk, jazykověda, literární věda](#)

[Chemie](#)

[Ekonomie a účetnictví](#)

[Fyzika](#)

[Cizí jazyky](#)

[Dějepis, historie](#)

[Dokumenty, předpisy a tiskopisy pro školy](#)

[Hudební výchova](#)

[Matematika](#)

[Mikroskopie](#)

[Občanská výchova a nauka](#)

[Odborná literatura](#)

[Pedagogická literatura](#)

[Pomůcky a vybavení škol](#)

[Přijímací zkoušky](#)

[Počítačová literatura a informatika](#)

[Rodinná výchova](#)

[Společenské vědy](#)

[Speciální pedagogika](#)

[Tělovýchova a sport](#)

[Učebnice pro speciální školy](#)

[Výtvarná výchova](#)

[Zeměpis](#)

- Plakát • Technologie tisku 380,00 Kč
- Plakát • Topologie sítí 380,00 Kč
- Plakát • Windows (sada 6 ks) 680,00 Kč
- Plakát • Základy výpočetní techniky 290,00 Kč
- Preparační souprava 1208,00 Kč
- Stereoskopický mikroskop STM 706 8601,00 Kč
- Stereoskopický mikroskop STM 752 15990,00 Kč
- Studentský mikroskop Bruno I 8990,00 Kč
- Studentský mikroskop Bruno II 9990,00 Kč
- Studentský mikroskop Mervin I 9290,00 Kč
- Studentský mikroskop Mervin II 9990,00 Kč
- Studentský mikroskop Osvald 5660,00 Kč
- Velká Británie - státní stolní vložka 110,00 Kč
- Videomikroskop Bruno II-V 24500,00 Kč
- Videomikroskop Labo Standard Mono 500 32990,00 Kč
- Videosnímač obrazu VSO 1 21990,00 Kč
- Videosnímač obrazu VSO 3 - Superflexcam 21490,00 Kč
- Zpětný projektor Conference Professional 2002 22990,00 Kč

MANTIS

učební pomůcky - 326 00 Plzeň, Částkova 93 - tel. 377 241 444

Učební pomůcky

Mikropreparáty

Videoatlas bezobratlých živočichů

VIDEOATLAS

Videoporady

Elektronický obchod

On-line nákup

mujobchod

 MSMT schválilo výukový SW

 Tip počítač 22/2001

Srozumitelnost

Obsah a rozsah učiva a vyučovací metody a formy musí odpovídat věku a stupni rozumového vývoje studentů a jejich dosavadním biologickým vědomostem a dovednostem.

Altman 1975

- **velké množství látky vede k nedostatku času při vytváření dostatečného množství opěrných pojmů, což vede k formálnímu osvojení učiva bez pochopení základních souvislostí**

- **zkušenosti začínajícího učitele:**

„Zpočátku jsem často používal pojmy, které žáci neznají, aniž bych je řádně vysvětlil, neboť jsem byl na odbornou terminologii zvyklý ze studií na vysoké škole.“

Při předávání nových poznatků postupuj od známého k neznámému, od jednoduchého ke složitému!!!

?
↑
↓

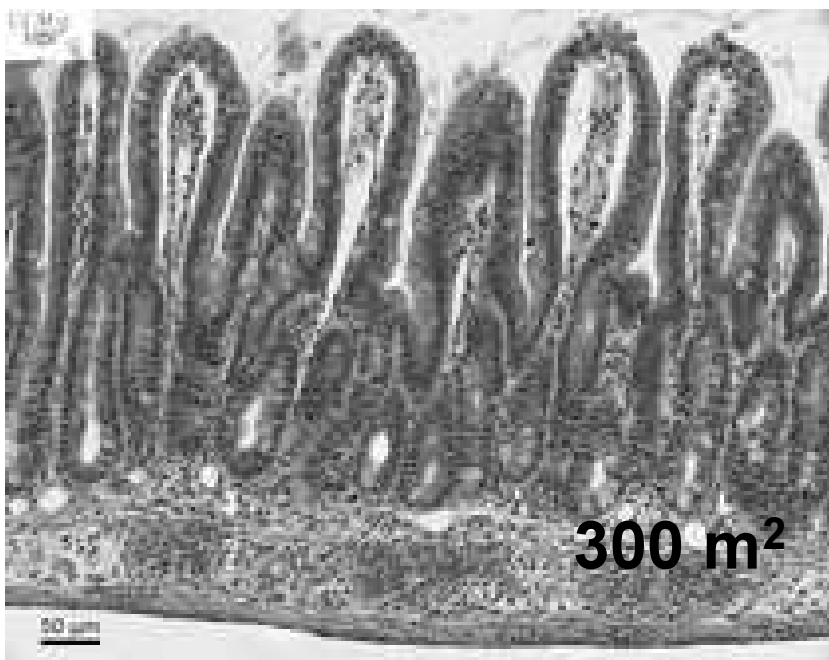

Nepodceňuj ani nepřeceňuj žáky!!!

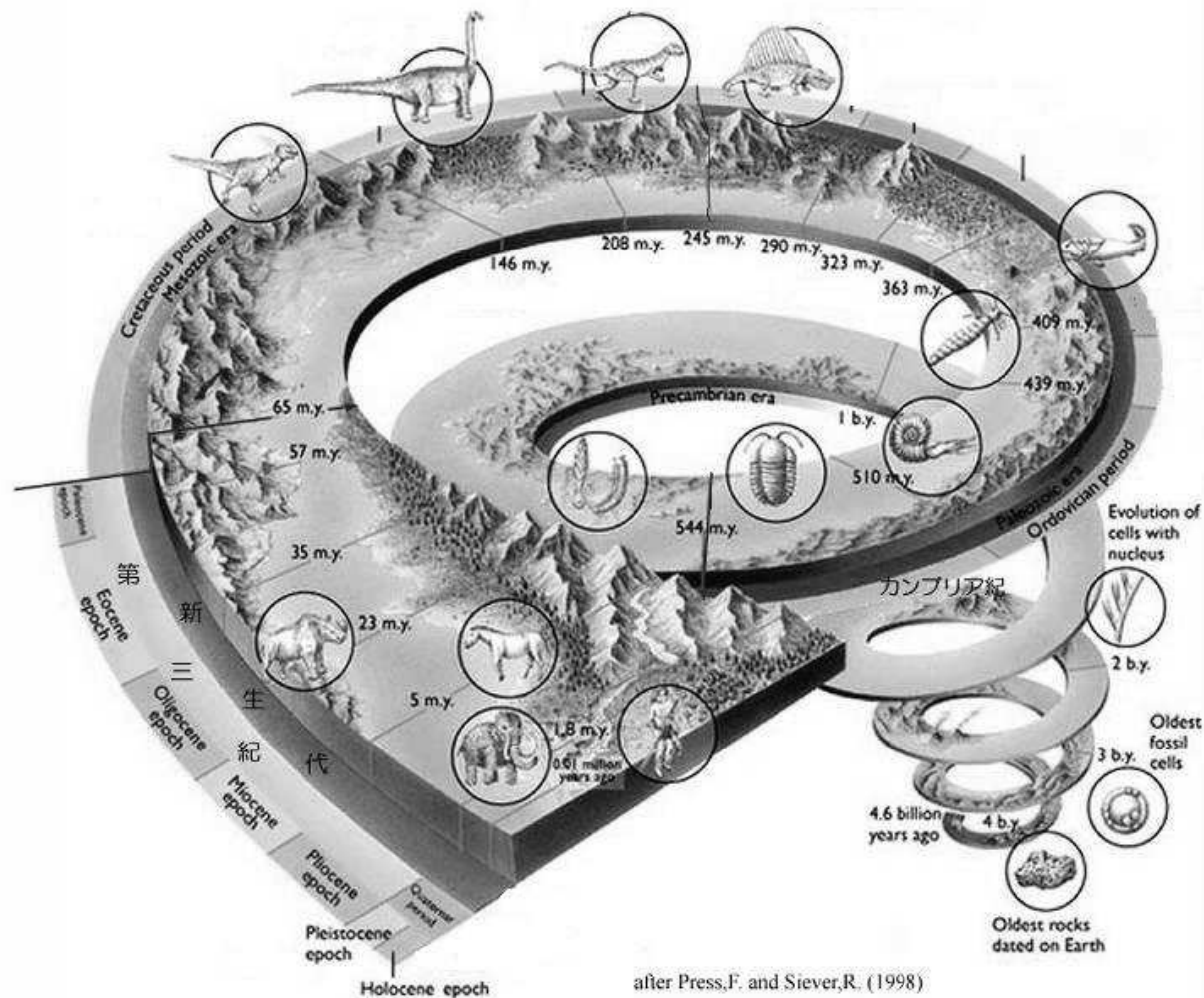
Vysvětli a napiš na tabuli všechny nové termíny!!!

Pro představu velkých (malých) čísel použij grafická znázornění nebo příměr k číslům představitelným!!!

Př. Plocha vnitřního povrchu stěny tenkého střeva

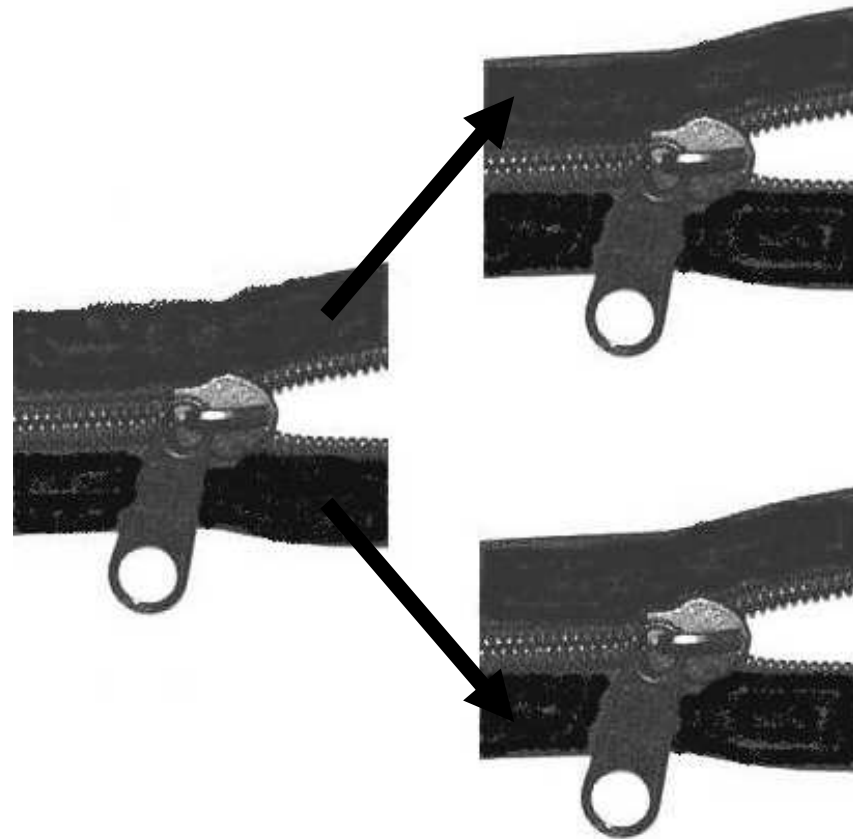
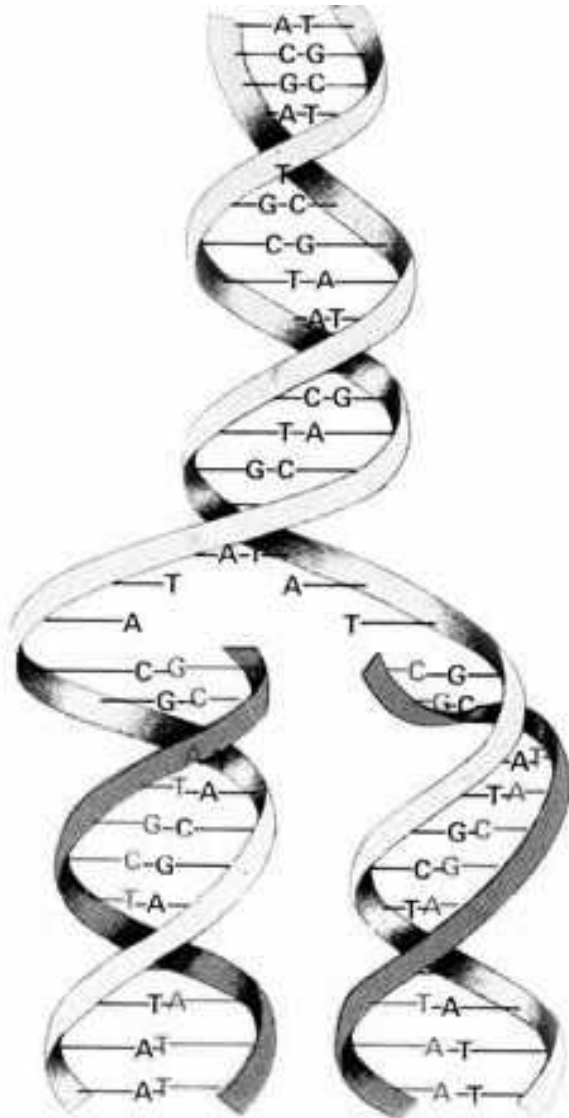

Pro představu dlouhých časových období použij grafická znázornění nebo příměr k časovým údobím kratším, představitelným!!!

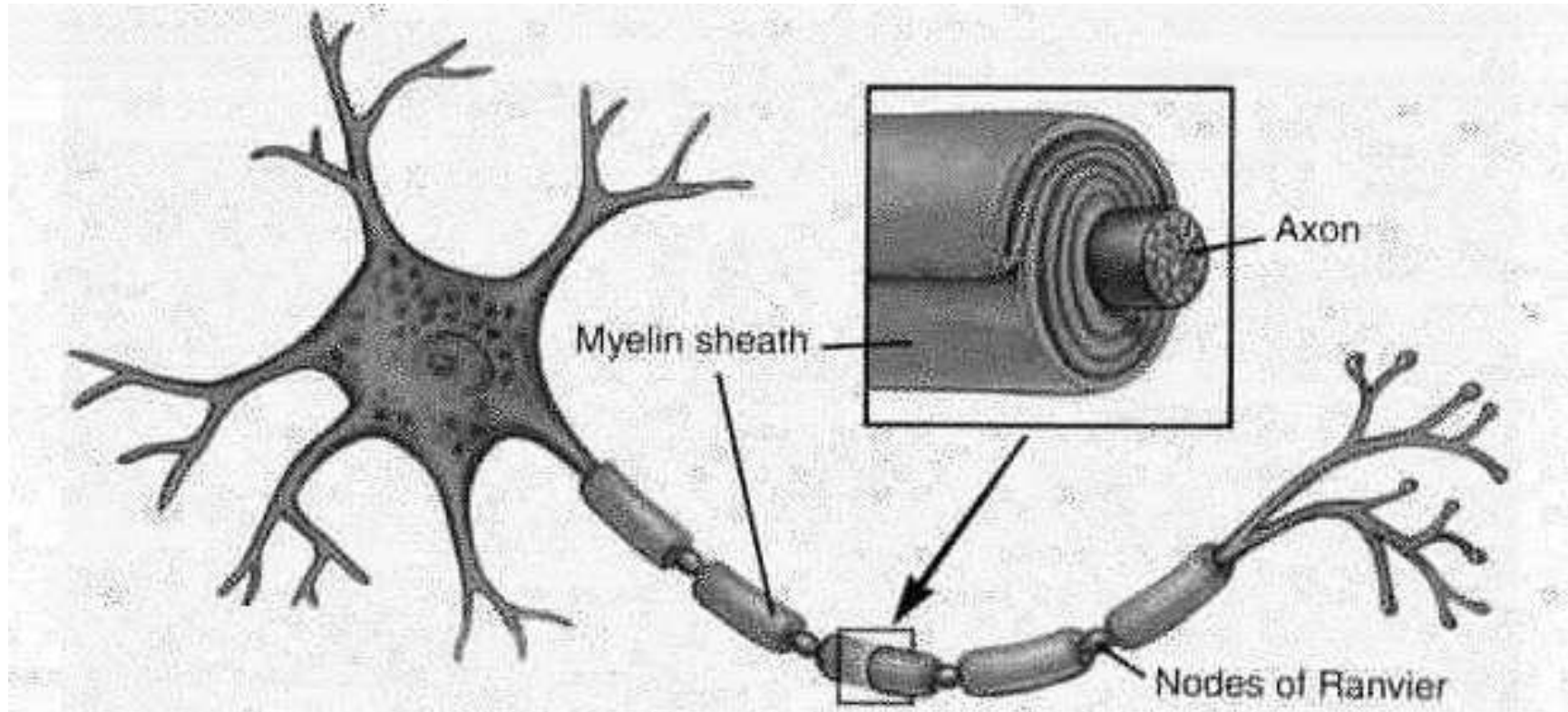

Evolve
Země

**Složité procesy rozděl na jednodušší, použijej
přírovnání ke známým mechanismům!!!**

Složité jevy zjednoduš, použij přirovnání ke známým a jednoduchým jevům!!!

Pro správnou představu používej ilustrace, grafy a schémata!!!

Velikostní variabilita vyšších rostlin sahá od mm (např. u na hladině plovoucích okřehků) až po desítky metrů (např. vysoké gigantické stromy).

Spojení teorie s praxí vyžaduje, aby žáci prověřovali nově získané vědomosti v praxi, aby je mohli používat v mimoškolní činnosti (Altmann 1975).

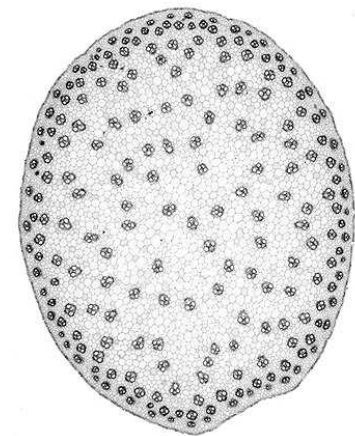
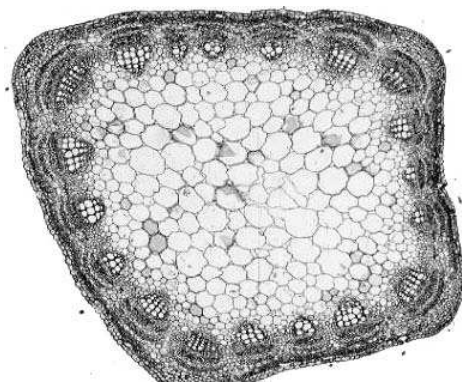
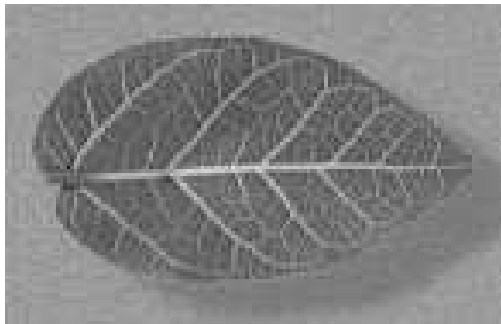
Praktické zkušenosti jsou pramenem poznání

Př. Vztahy mezi organismy

Nové poznatky lze získat při praktické činnosti

Př. Diferenční znaky mezi dvouděložnými a jednoděložnými

Teoretické vědomosti lze užít v praxi

Př. determinace přírodnin

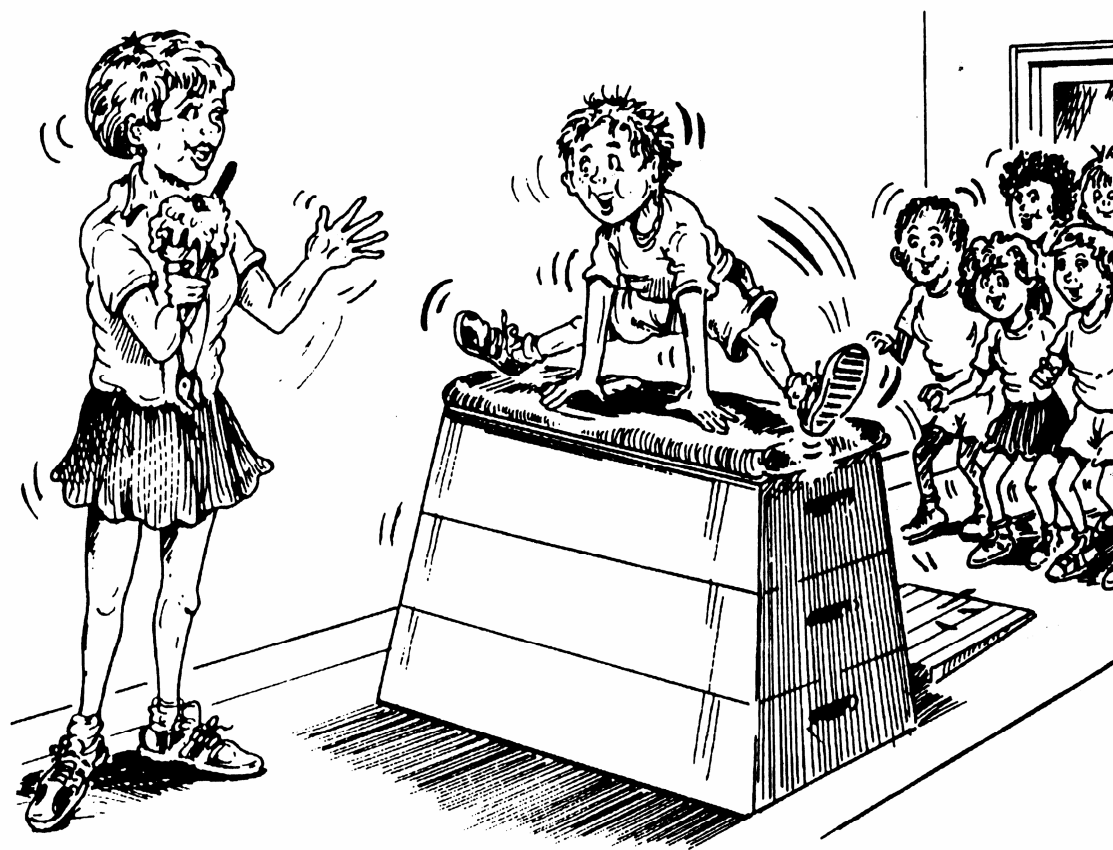

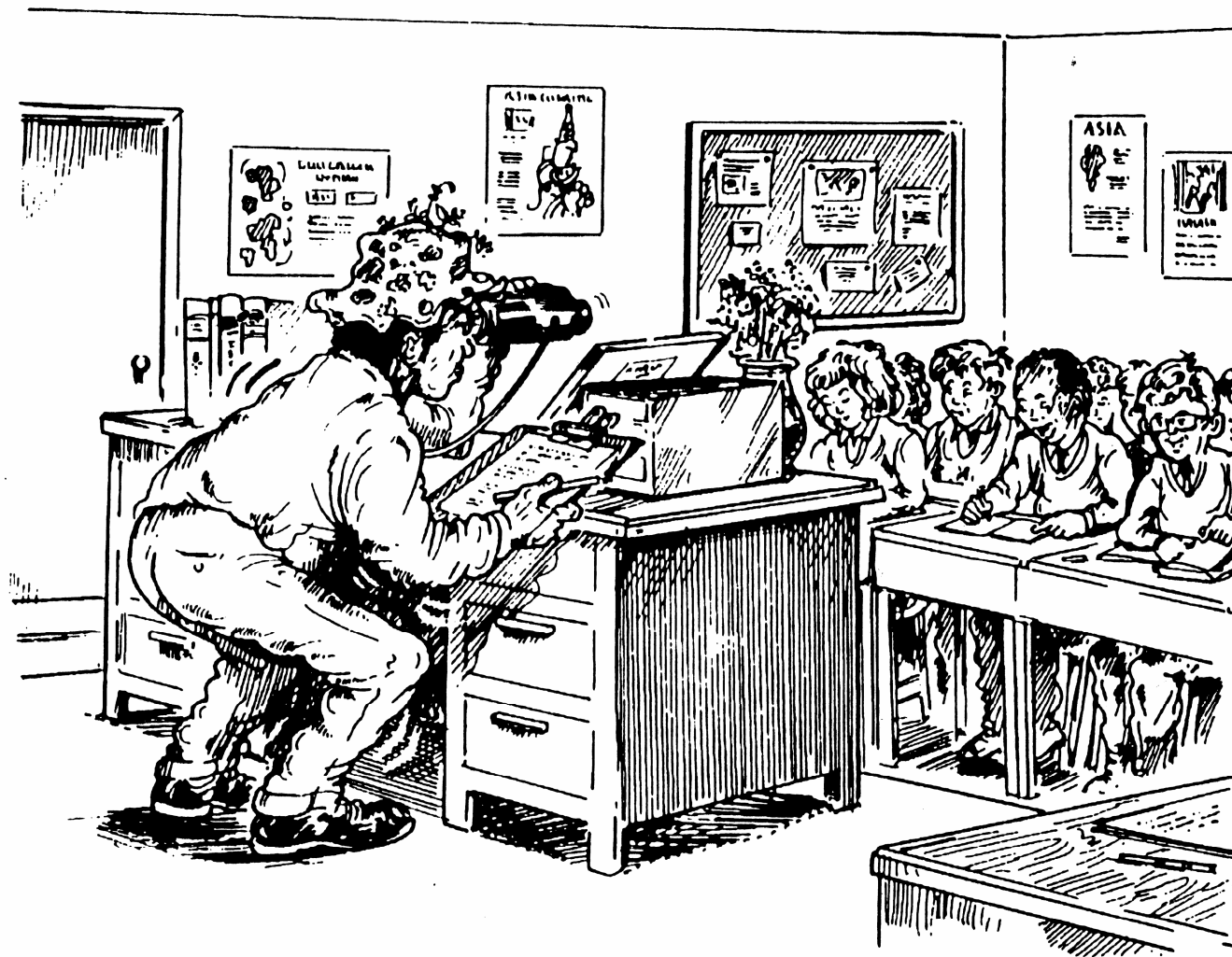
Aktivita vyžaduje, aby žáci musí byli při vyučování pozorní, sledovali výuku, zajímali se o sdělované skutečnosti.

(Altmann 1975)

**Podporujte motivaci
žáků
(ilustrace převzata z
práce Kyriacou 1996)**

**Nejlepší motivace je
pochvala!!!**

**Neustále monitorujte chování žáků
(ilustrace převzata z práce Kyriacou 1996)**

Hygiena a bezpečnost výuky vyžaduje, aby ve všech vyučovacích formách byla respektována hygienická a bezpečnostní pravidla a zákony o ochraně zdraví žáků.

Dodržování zásady se týká několika oblastí:

- * výběru a opatřování biologického materiálu**
- * výběru metod a forem práce**
- * výběru pokusů a pozorování (náročnost pokusu, práce s nebezpečnými nástroji a látkami)**

Baer 1968, Altmann 1975, Homola a Froněk 1978/79, Zajíček a Beneš 2001

Použití chemických látek ve škole

podle nové legislativy nejen pro vyučující chemie na základních školách a v nižších ročnících víceletých gymnázií

Zajíček J. a Beneš P.: Použití chemických látek ve škole. – Fortuna Praha, 2001.

- Nebezpečné látky a přípravky
- Kdo má oprávnění s chemickými látkami nakládat?
- Chemické látky a výuka chemie
- Bezpečnostní listy

Literatura:

Altmann A.: Metody a zásady ve výuce biologii. – SPN Praha, 1975.

Baer H.-W.: Biologické pokusy ve škole. – SPN Praha, 1968.

Homola J. & Froněk J.: Zásady bezpečnosti práce v laboratořích a odborných pracovních přírodopisu a biologie na ZŠ a gymnáziu. – Přírodní vědy ve škole 30/3: 90-92 1978/79.

Jurčák J., Froněk J. & kol.: Přírodopis 7. – Prodos Olomouc, 1997.

Zajíček J. & Beneš P.: Použití chemických látek ve škole. – Fortuna Praha, 2001.